

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ
Кафедра податків і фіскальної політики

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**«Митно-тарифне адміністрування в умовах інтеграції України
в глобальну економіку»**

Студент групи ФУМСм – 12

Тибінь О.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Бондаренко Є.П.

Зміст

ВСТУП.....	3
1. Митно-тарифне адміністрування в контексті забезпечення митних інтересів держави.....	5
2. Інституційна співпраця митних органів України та ЄС та її прояви.....	12
3. Євроінтеграційний орієнтир митно-тарифного адміністрування України	22
Висновки.....	31
Список використаної літератури.....	33

ВСТУП

Високий рівень відкритості економіки України свідчить про важливість зовнішньої торгівлі як одного з основних чинників економічної динаміки. Разом з тим, міжнародне середовище стає все більш конкурентним і швидкозмінюваним. Відтак для України зміни у показниках зовнішньої торгівлі набувають визначального значення для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки і стійкого економічного зростання. Йдеться про світові цінові коливання на різних ринках, що зумовлюють корекцію товарної і технологічної спеціалізації України в міжнародній торгівлі, а також про значну вразливість економіки країни до зовнішніх дестабілізаторів, особливо в умовах фінансової чи економічної кризи. У цьому контексті важливим є аналіз особливостей митно-тарифної політики України та її впливу на зовнішньоторговельне середовище.

Вирішальним також є визначення закономірностей зовнішньоторговельної активності України в умовах трансформації зовнішнього середовища і структурних змін в економіці.

Митно-тарифне адміністрування та її вплив на параметри зовнішньої торгівлі традиційно привертає значну увагу з боку провідних науковців та аналітиків. Питання динаміки структури зовнішньої торгівлі проаналізоване в роботі І. А. Гончар. У монографії А. А. Мазаракі та Т. М. Мельник визначені основні чинники, що впливають на розвиток зовнішньої торгівлі та засади в сфері регулювання зовнішньої торгівлі України.

Вплив зовнішньої торгівлі на забезпечення зовнішньої стійкості економіки досліджено Т. А. Тищук. Питання динаміки зовнішньої торгівлі та особливостей торговельних відносин України з країнами СНД та ЄС досліджено у роботі І. О. Пенської, яка продемонструвала необхідність інтеграції нашої країни у світовий економічний простір на паритетних умовах, як засіб захисту від загроз і викликів глобалізаційних процесів.

Дослідженню наслідків для зовнішньої торгівлі від вступу до СОТ, а також впливу митно-тарифного адміністрування присвячена робота фахівців Інституту стратегічних досліджень.

Метою курсової роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних пропозицій щодо удосконалення митно-тарифного адміністрування в умовах євроінтеграційних трансформацій в Україні.

Для досягнення мети дослідження було поставлено та вирішено наступні задачі теоретичного, методологічного та практичного характеру:

- охарактеризувати теоретичну сутність дефініції «митно-тарифне адміністрування»;
- здійснити аналіз торговельних відносин між українськими суб'єктами ЗЕД та контрагентами з ЄС;
- відслідкувати ефективність співпраці ДФС України і міжнародних інституцій щодо реалізації завдань у митній сфері;
- визначити проблемні аспекти та напрямки удосконалення митно-тарифного адміністрування в Україні.

Об'єктом дослідження є сукупність відносин, що виникають на міждержавному рівні щодо використання інструментів впливу у зовнішньоекономічному середовищі.

Предметом дослідження є митно-тарифне адміністрування України в контексті інтеграційних прагнень держави.

1. Митно-тарифне адміністрування в контексті забезпечення митних інтересів держави

В науковій і економічній літературі адміністрування безпосередньо пов'язують з управлінням та менеджментом. По своїй сутності всі вони обумовлюють наявність певної управлінської діяльності.

Адміністрування (від англ. "administration") означає управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це - організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень [1].

На латині адміністрування означає керувати за допомогою наказів, бюрократично, не враховуючи думки про сутність справи. У сучасних словниках адміністрування трактується як: управління, керування, завідування; організаційно-розпорядча діяльність менеджерів й органів управління (аналог керівництва у дещо вузькому змісті). Зокрема, у сучасному економічному словнику цей термін асоціюється виключно з управлінням з використанням наказних форм та методів [2].

Однак поняття "адміністрування" найбільш повно відповідає поняттю влади, оскільки його основна функція полягає у визначенні політики тієї або іншої соціальної системи, а поняття "керівництво" і "менеджмент" більше відносяться до безпосереднього управління людьми, практичної організації об'єкта соціального управління.

Адміністрування визначається як управлінська діяльність керівників і органів управління, яка здійснюється здебільшого через накази, розпорядження, що найчастіше властиве командно-адміністративній системі [3].

Термін «адміністрування» часто трактується як управлінська діяльність без врахування конкретних умов роботи й сутності справи. У дійсності, адміністрування є динамічним процесом, у процесі якого повинно яскраво виявлятися прагнення до заперечення формалізованого підходу.

Вважається, що українське слово "управління" повністю відповідає значенню слова "адміністрування" [4]. Отже, якщо "адміністрування" значить

"управління", то митне адміністрування можна трактувати як "управління у митній сфері".

Дослідження теоретичних підвалин поняття "адміністрування" свідчить про його багатовекторність. Цей термін тлумачиться і як бюрократичний метод керування шляхом наказів і розпоряджень і як управлінська діяльність керівників й органів управління, що здійснюється здебільшого за допомогою наказів і розпоряджень замість конкретного керівництва.

Метою адміністрування в сфері оподаткування є забезпечення погашення податкових зобов'язань платників шляхом оптимального втручання в їхню господарську діяльність через застосування законодавчо встановлених механізмів і процедур [5]. Аналогічно визначається і мета адміністрування митних платежів, оскільки до митних платежів за Митним кодексом України відносять такі податки як мито, акцизний податок та податок на додану вартість із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), за винятком того, що платниками цих податків є суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

В загальному адміністрування – це діяльність з керівництва дорученою ділянкою роботи через адміністративні методи управління. Адміністративні чи адміністративно-управлінські методи – це способи впливу на керований об'єкт з метою забезпечення однозначної поведінки і дій виконавців в ситуації, що склалася. По аналогії в широкому розумінні митне адміністрування – це специфічна методологія управління, система адміністративних методів і технологій впливу на сферу ЗЕД, організовані і керовані з метою якісної реалізації функцій митного регулювання і контролю, забезпечення соціально-економічної ефективності цього сектора економіки. Управлінська сутність митного адміністрування полягає в тому, що воно являє собою системний організаційно-технологічний вплив митних органів на сферу ЗЕД з метою її ефективного регулювання і контролю. Такий вплив завжди обмежений певною організацією та процедурами реалізації порядку і правил, що регламентують право юридичних і фізичних осіб на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон держави [6].

На сьогоднішній день відсутній єдиний підхід до визначення терміну „митне адміністрування” чи "митно-тарифне адміністрування". Митне адміністрування можна окреслити як основну функцію управління, яка містить в собі планування, організацію, керівництво, облік та контроль, а також як науку, що формує принципи ефективного управління митною системою в певних соціально-економічних умовах і суспільно-політичних обставинах, оцінює митну систему в світлі певних теоретичних критеріїв.

Тому в загальному, термін "митне адміністрування" слід розглядати у чотирьох взаємодоповнюючих значеннях:

- 1) як система знань з управління митною справою держави;
- 2) як законодавчо обумовлена діяльність митних органів щодо забезпечення надходжень в бюджет;
- 3) як організаційно-контролююча діяльність митних органів;
- 4) як регламентовані законодавством процедури з нарахування, сплати і перерахунку митних платежів.

Як будь-яка система управління, митне адміністрування має суб'єкт і об'єкт управління. Щодо суб'єктів митного адміністрування, то ними виступають:

- держава в особі уповноважених органів (фіскальних);
- учасники зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюють переміщення товарів через митний кордон;
- судові органи, які у законодавчо визначених випадках вирішують суперечки між державними органами та суб'єктами ЗЕД та приймають інші рішення в сфері ЗЕД в межах своєї компетенції.

Виходячи з того, що об'єкт податкового адміністрування визначають як процес узгодження й погашення податкових зобов'язань платників податків або як фінансові відносини між платниками податків та державними контролюючими органами щодо нарахування та сплати податків, зборів, обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів.

Тоді об'єктом митного адміністрування виступає сукупність фінансових взаємовідносин щодо нарахування та сплати до бюджету митних платежів та

інших платежів, контроль за якими покладено на митні органи, які виникають між фіскальними (митними) органами та суб'єктами господарювання при переміщені товарів через митний кордон держави, на які поширюються митні процедури.

Адміністрування митних платежів здійснюється відповідно до засад митної політики держави та її складової митної справи. Розробка правил і процедур митного адміністрування базується на постійному аналізі ЗЕД і спрямоване на сприяння розвитку торговельних стосунків з іншими країнами, досягненню позитивного сальдо зовнішньоторговельного балансу, підтримці власного товаровиробника та захисті внутрішнього товарного ринку.

Адміністрування митних платежів - це сукупність норм (правил), методів, прийомів і засобів, за допомогою яких митні органи здійснюють управлінську діяльність в митній сфері, спрямовану на контроль за дотриманням податкового та митного законодавства, за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати митних платежів (а у випадках, передбачених законодавством інших платежів, справляння яких покладено на митні органи).

На сьогодні в Податковому кодексі України визначено поняття адміністрування податків, зокрема адміністрування податків, зборів, митних платежів, ... відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків ... та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом.

Виходячи з вищесказаного щодо митного адміністрування, адміністрування митних платежів та законодавчого визначення поняття адміністрування податків зазначимо, що митне адміністрування можна розглядати як законодавчо регламентовану систему управління взаємовідносинами в митній справі між державою (в особі митних органів) та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, спрямованою на сприяння та

розвиток зовнішньої торгівлі та виконання митними органами фіскальних, правоохоронних, регулюючих та контрольних завдань.

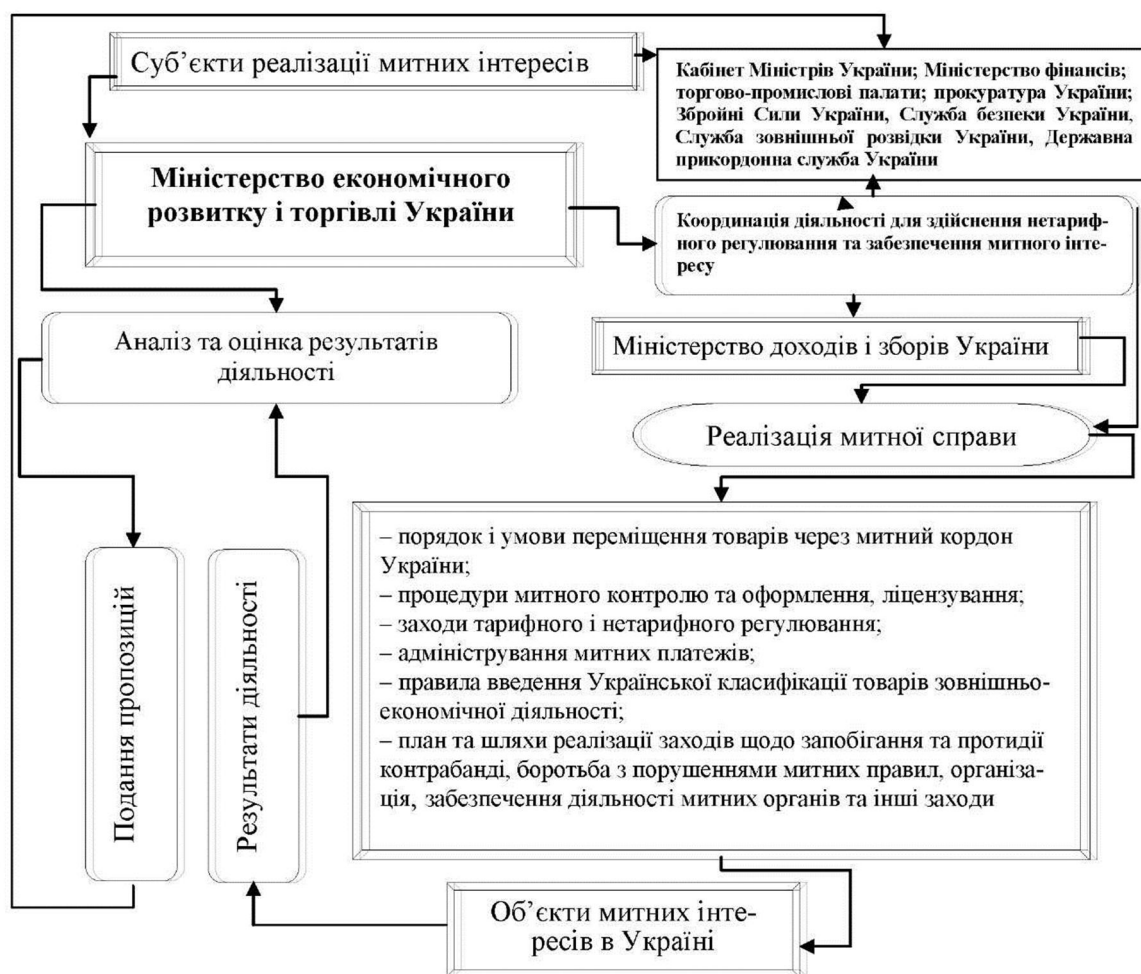
З 1 червня 2012 р. набув чинності новий Митний кодекс України, в якому кінцевою метою митної політики України (ст. 5 МКУ) визначено забезпечення національних митних інтересів і безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі й захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію у світову економіку, наповнення Державного бюджету. Тобто категорія «митний інтерес» дозволяє узагальнювати та координувати діяльність державних органів у напрямі регуляторної діяльності в митній політиці. До об'єктів митних інтересів України належать людина і громадянин (їх інтереси у процесі здійснення митної справи); суспільство (його стан та історичні, інтелектуальні, матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище та природні ресурси); держава (стан національної безпеки та бюджетні надходження від здійснення митної справи).

Запропоновано концепцію забезпечення митних інтересів, що дозволяє сформувати митні інтереси держави з урахуванням інтересів уряду та бізнесу, міжнародних домовленостей і шляхів подальшої інтеграції (рис. 1). В контексті забезпечення митних інтересів митно-тарифне адміністрування слід розглядати як важливу компоненту митної політики.

Митна політика України виступає різновидом державної політики, а її головним функціональним завданням є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах. З огляду на комплексність принципів митної політики слід зазначити, що вони визначаються з урахуванням принципів у сферах забезпечення національної безпеки, зовнішньоекономічної діяльності, митного регулювання та принципів діяльності митної служби України.

Проаналізувавши вищенаведені принципи, на нашу думку, необхідно додати до них таке. Оскільки зовнішньоекономічна діяльність - це сукупність напрямів, форм і методів торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних та валютно-фінансових відносин нашої

країни із зарубіжними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці.

Рис. 1. Структурно-логічна схема реалізації концепції митних інтересів*
 *складено автором на основі [6].

Принципи, на яких ґрунтується здійснення зовнішньоекономічної діяльності:

- свободи зовнішньоекономічного підприємництва;
- забезпечення юридичної рівності й неприпустимості дискримінації;
- суверенітету в здійсненні ЗЕД;
- юридичної рівності й недискримінації;
- забезпечення верховенства закону;
- захисту суб'єктів та об'єктів ЗЕД;
- еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу під час ввезення та вивезення товарів.

Урахування цих принципів у контексті розвитку митної політики дозволить суттєво поліпшити стан реалізації митної справи. При цьому на сучасному етапі розвитку державності в усіх сферах державно-управлінської діяльності важливе дотримання принципу прозорості всіх процедур, що пов'язані з митними формальностями й митним контролем. Саме це забезпечить ефективну протидію тіншовим оборудкам у сфері ЗЕД і суттєве надходження до бюджету країни митних платежів.

Принципи реалізації митної політики переплітаються з принципами, на яких ґрунтується реалізація зовнішньоекономічної діяльності. На нашу думку, є необхідність корегування національної нормативно-правової бази так, щоб це сприяло виведенню економіки держави на міжнародний рівень, допомогло залучити зовнішні інвестиції (на благо країни) та при цьому не знищити національне підприємництво [6].

Нині не склалося єдиного підходу до поняття митної політики. Більшість авторів, з одного боку, визначають її як "систему заходів, правил, процедур", причому у вузькому значенні, тобто з урахуванням, наприклад, тільки двох або трьох чинників, з другого боку - як "функцію, механізм регулювання" і з третього - як "комплекс напрямків, стратегічну лінію". Наявність різних підходів до трактування митної політики пояснюється багатогранністю цього виду діяльності, що настійно потребує проведення поглиблених наукових досліджень. Необхідно не тільки зрозуміти і визначити підходи до митної політики в сучасних умовах, але й усвідомити їх взаємозв'язок з іншими категоріями, такими як принципи митної політики, об'єкт і суб'єкт її вивчення.

Отже, дотримання принципів під час реалізації митної політики України необхідне, оскільки саме принципова позиція держави під час здійснення митної політики гарантує рівні умови для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та безпеку держави в її здійсненні.

2. Інституційна співпраця митних органів України та ЄС та її прояви

Важливим орієнтиром реалізації митно-тарифного адміністрування України є функціонування ефективного комплексу підтримки здійснення державної митної справи через інструменти міжнародного співробітництва.

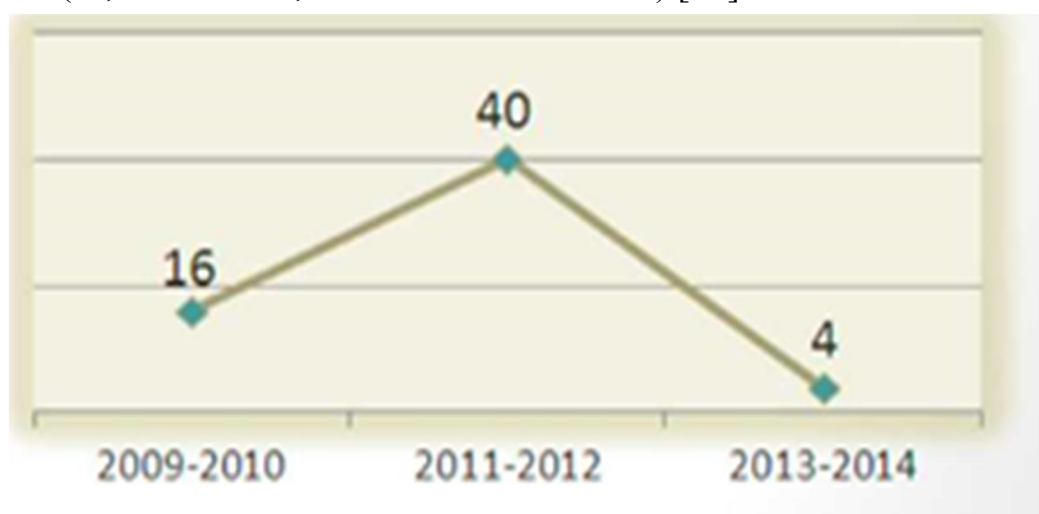
Після об'єднання митної служби податкової, яке відбулось зі створенням Міністерства доходів і зборів України, а тепер ДФС України, розвиток міжнародного співробітництва в митній сфері відчутно сповільнився.

Рис. 2. Динаміка проведених заходів з міжнародного митного співробітництва*

*складено автором на основі [10].

Так, зокрема, контакти з іноземними митними органами поступово стали здебільшого формальними і «паперовими»; заходи міжнародного характеру обмежились практично повністю такими, що фінансуються іноземними партнерами (та, відповідно, ними ж і ініціюються) [10].

Рис. 3. Динаміка проведених зустрічей з представниками бізнесу в галузі міжнародного митного співробітництва

Такий стан речей пов'язаний, в першу чергу, з акцентуванням як Міндоходів, так і ДФС виключно на фіскальній складовій діяльності і поступовим знищенням ключових митних функцій, таких як боротьба з контрабандою наркотиків та зброї, захист прав інтелектуальної власності, експортний контроль та інші. В той же час, світовою спільнотою митна справа розглядається в першу чергу саме як забезпечення безпеки ланцюгу постачання товарів і сприяння зовнішній торгівлі, а не джерело наповнення бюджетів.

Рис. 4. Аналіз проведених зустрічей в галузі міжнародного митного співробітництва за суб'єктністю перемовин*

*складено автором на основі[13].

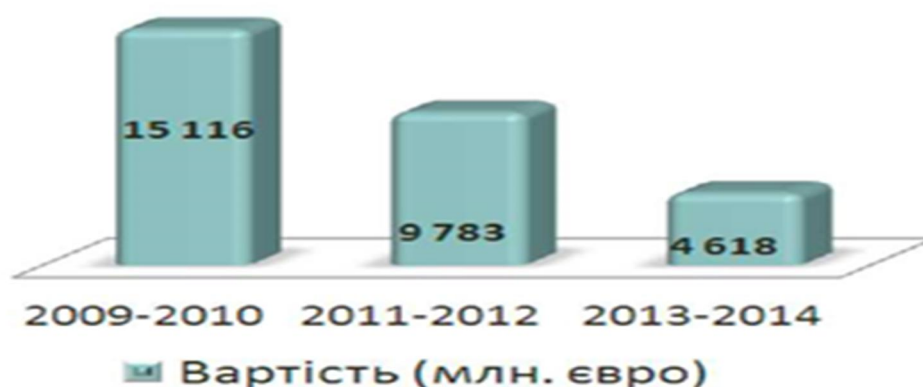
Рис. 5. Результативність проведених зустрічей в галузі міжнародного митного співробітництва*

*складено автором на основі[13].

Фіскальна складова діяльності українських митних органів не становить значущого інтересу для іноземних партнерів.

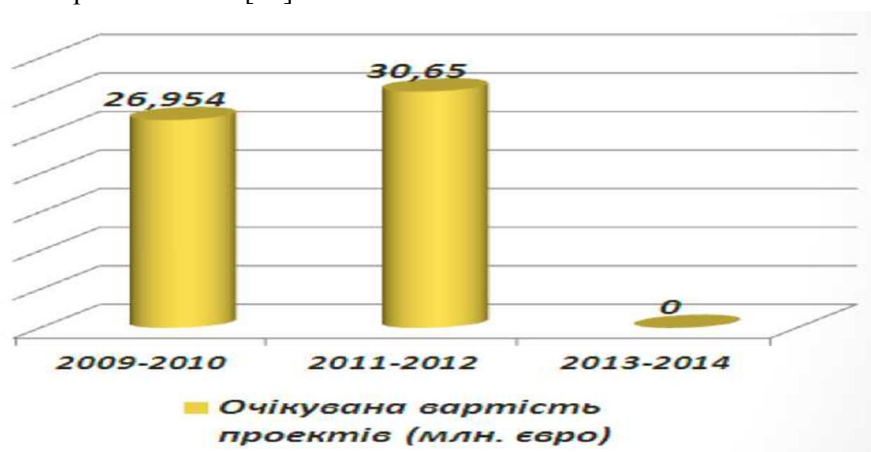
Крім того, іноземні партнери остаточно втратили довіру до декларацій очільників Міндоходів/ДФС і пов'язують розвиток співробітництва виключно з реальними діями щодо реформування і розвитку митної справи.

За оцінками міжнародних партнерів реальні реформи в митній справі відсутні. Відсутність реформ та проектів розвитку найбільш негативно вплинули на залучення зовнішньої допомоги.

Рис. 6. Загальна вартість міжнародної технічної допомоги у митній сфері України*

*складено автором на основі[14].

Рис. 7. Очікувана вартість проектів у митній сфері України*

*складено автором на основі[14].

Також на результатах за даним напрямом роботи негативно відобразилось руйнування в системі митних органів України нефіскальної складової діяльності: боротьби з контрабандою, експортного контролю, захисту прав інтелектуальної власності тощо.

В той же час, митна справа є одним з ключових компонентів євроінтеграційних проектів, які керівництвом держави визначені головними пріоритетами реформування і розвитку країни.

Наразі, ані повноваження і структура «митної складової» апарату ДФС, ані, тим більше, повноваження і структура митних органів не відповідають завданням, які поставлені зобов'язаннями України в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Угодою про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Не відповідає складності пов'язаних з євроінтеграцією завдань і висока плінність кадрів в сфері як міжнародного митного співробітництва, так і митної справи в цілому, зумовлена постійними реорганізаціями та низьким рівнем оплати праці.

Кричущим є те, що на таку невідповідність партнери з європейських інститутів вже вказують, користуючись офіційними каналами. Не сприяє розвитку міжнародного співробітництва і практична відсутність фінансування цієї діяльності. Так, наприклад, ще в 2009 році Україна отримала статус спостерігача в робочих групах з адміністрування європейських конвенціях про спільну транзитну процедуру. Надання Україні членства в цих конвенціях, яке є одним із завдань в рамках імплементації УА-ЄС, призведе до отримання попередньої митної інформації від країн ЄС, що в свою чергу, фактично унеможливить як митне шахрайство, так і корупцію в рамках адміністрування третини зовнішньої торгівлі України. Статус спостерігача в робочих групах мав би сприяти налагодженню робочих контактів і скорішому приєднанню до конвенцій, втім, на засідання робочих груп зазвичай ходять фахівці Представництва України при ЄС, тому що кошти на відрядження з Києва відсутні. Ще одним прикладом є ризик призупинення членства України у Всесвітній митній організації з огляду на несплату членських внесків у 2015 році.

Здійснення митної справи за імперативом наповнення бюджету без виконання функцій митної безпеки призведе і вже призводить до, з одного боку, все більшого корупційного тиску на імпортерів, а з іншого, до

випереджаючих темпів зростання цін на імпорتنі товари. У свою чергу це призводить до швидкого скорочення обсягів як імпорту, так і зовнішньої торгівлі в цілому, а далі, скорочення обсягів іноземних інвестицій і падіння ВВП. Існуюча модель здійснення митної справи так чи інакше буде змінена найближчим часом або в рамках узгодженого реформування, або внаслідок руйнування системи зовнішньої торгівлі.

Коли постане запит на реальне, а не декларативне («фасадне») реформування митної справи, виявиться, що таке реформування в умовах існуючої глибини євроінтеграційних процесів неможливе без усталеного і професійного міжнародного співробітництва.

Основний ризик пов'язаний з тим, що налагодження тих чи інших міжнародних зв'язків є процесом, по-перше, тривалим за часом та, по-друге, таким, що вимагає певних професійних знань та навичок.

Важливим є створення організаційних умов для застосування територіальними митними органами, як окремими юридичними особами, своїх повноважень з метою підтримання оперативного зв'язку між митними органами України та митними органами суміжних іноземних держав відповідно до міжнародних договорів; створення інституту митних представників (аташе) в країнах-сусідах та ключових торговельних партнерах; впровадження системи оцінки діяльності міжнародного підрозділу у відповідності до визначених, зрозумілих ключових показників ефективності; усунення внутрішніх бюрократичних перешкод для здійснення міжнародної діяльності та дублювання повноважень між структурними підрозділами всередині ДФС.

Як свідчить статистика міжнародної діяльності у митній сфері та практика проведення заходів, 2009-2012 рр. - це період активізації міжнародної діяльності, 2013 р. - «обвал», різке гальмування міжнародної активності, який відбувся внаслідок реорганізаційних процесів, відсутності належного фінансування, та відведення в Міндоходів та ДФС митної діяльності на другий план.

Так, суттєво зменшилась кількість двосторонніх зустрічей за участю керівництва Міндоходів, ДФС:

**Динаміка проведених двосторонніх зустрічей за участю керівників
митних органів України**

2009-2010 рр.	2011-2012 рр.	2013-2014 рр.
28 (Словаччина, Румунія, Польща, Угорщина, Білорусь, Молдова, Росія, В'єтнам, Вірменія, Китай, Сербія, Чехія, Чорногорія)	34 (Польща, Угорщина, Румунія, Білорусь, Молдова, Росія, США, Грузія, Азербайджан, Вірменія, Туреччина, Велика Британія, Словенія, Литва, Фінляндія, Казахстан, Киргизстан)	11 (Польща, Молдова, Білорусь, Росія, Казахстан, Боснія і Герцеговина, Литва, Фінляндія)

*складено автором на основі[13].

Таблиця 2

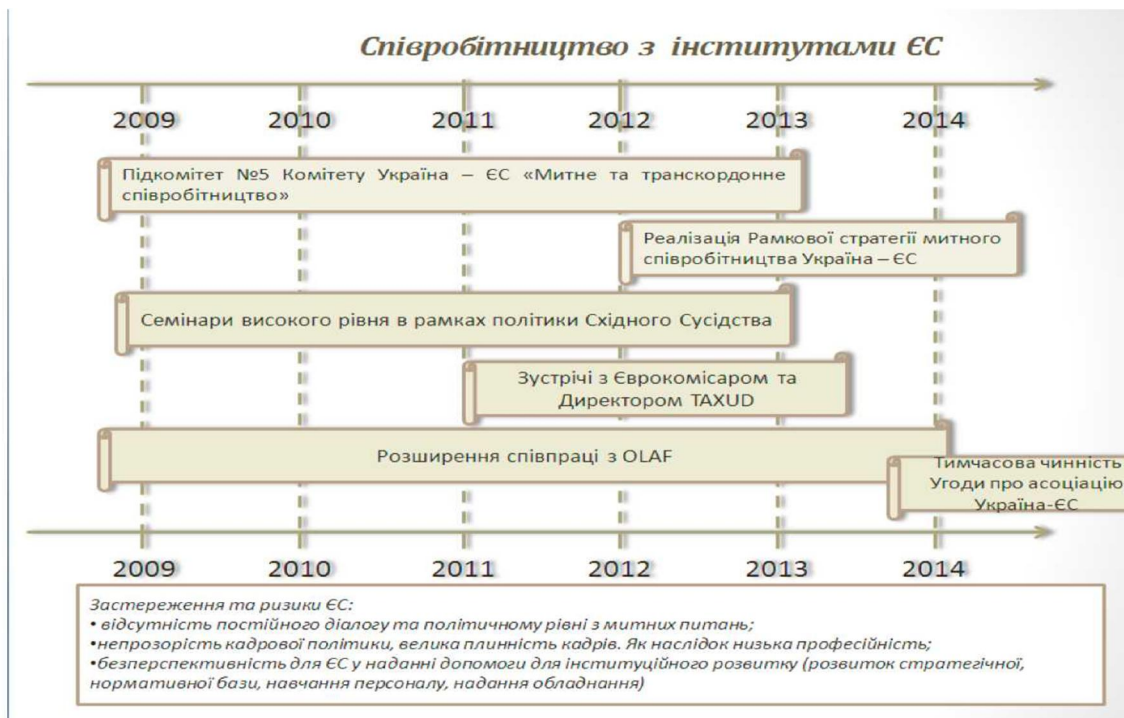
**Динаміка укладених міжнародних договорів міждержавного,
міжурядового та міжвідомчого характеру в митній сфері**

2009-2010 рр.	2011-2012 рр.	2013-2014 рр.
17 (Грузія, В'єтнам, Вірменія, Китай, РФ, Чорногорія, Сербія, Білорусь, Молдова, Словаччина, Чехія, ВМО)	12 (СНД, РФ, Аргентина, Румунія, Білорусь, Молдова, Узбекистан, Кіотська конвенція ВМО)	4 (Білорусь, Польща, OLAF)

*складено автором на основі[13].

Обмін інформацією здійснюється з метою отримання в режимі он-лайн інформації про вантажі, які пройшли митне оформлення в країні виїзду і прямують в Україну. Тобто, митниці стає відомо про вантаж до його в'їзду на митну територію України.

Інформація формується на основі даних митних декларацій. Використання такої інформації сприяє прискоренню проходження вантажів, а також перевірки законності зовнішньоекономічних операцій, митної вартості товарів та посиленню заходів контролю щодо боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил тощо.

Рис. 8. Співробітництво з інститутами ЄС у митній сфері*

*складено автором на основі[14].

Формат, періодичність та порядок інформаційного обміну зазначаються в договорах. На сьогодні митні органи України здійснюють обмін попередньою інформацією з такими державами та міжнародними організаціями:

- **Республікою Молдова** (20.03.2008 розпочато обмін інформацією; цей досвід високо оцінено Європейською Комісією й окремими державами-членами ЄС та активно вивчається експертами митних служб інших держав, зокрема Білорусі та Росії; передаються - загальні відомості з декларацій, відомості про товари, інформація про транспортні засоби, товаросупровідні документи, пункти пропуску та дату фактичного в'їзду та виїзду);

- **Російською Федерацією** (30.03.2009 розпочато обмін інформацією; передаються - загальні відомості з декларацій, відомості про товари, інформація про транспортні засоби, товаросупровідні документи, пункти пропуску та дату фактичного в'їзду та виїзду);

- **Республікою Білорусь** (наразі призупинено у зв'язку з реалізацією, за фінансової підтримки ЄС, проекту «Сприяння у створенні електронної системи попереднього обміну інформацією між митними службами України та Білорусь

(ПРІНЕКС)»; завершення проекту очікується 31 серпня 2015 року; проект успішно реалізується);

- **Республікою Польща** (є єдиною країною-членом ЄС, з якою здійснюється обмін такою інформацією; надання інформації здійснюється тільки польською стороною через електронну пошту; передаються - дата й час в'їзду транспортного засобу у контрольний пункт пропуску Польщі, реєстраційний номер транспортного засобу/причепу, загальна вага транспортного засобу з вантажем, завантажений чи порожній транспортний засіб);

- **державами-членами ГУАМ** (завершується погодження зі всіма державами-членами Протоколу між митними адміністраціями держав-членів ГУАМ про організацію обміну попередньою інформацією; підписання заплановано на наступному засіданні Керівного комітету проекту зі сприяння торгівлі та транспортування ГУАМ 7-8 липня 2015 року в м. Баку, Азербайджанська Республіка).

Протягом тривалого часу здійснюється активна та наполеглива робота щодо налагодження обміну попередньою інформацією з Європейським Союзом. ЄС та сусідні країни-члени ЄС відмовляються від такого обміну, посилаючись на відповідні Регламенти ЄС. Водночас, за участю України створена Проектна група з питань обміну інформацією між країнами Східного сусідства ЄС.

Групою вирішено реалізувати Пілотний проект з обміну митною інформацією між Україною та окремими державами-членами ЄС, який буде розрахований на визначений період часу та окремі пункти пропуску («Рава Руська-Хребенне» (Польща), «Ужгород-Вишне Немецьке» (Словаччина), «Чоп-Захонь» (Угорщина), «Дякове-Халмеу» (Румунія).

За інформацією від Представництва України при ЄС наразі стороною ЄС триває підготовка Технічного завдання про Пілотний проект з Україною щодо можливості започаткування обміну інформацією в пунктах пропуску на кордонах з Польщею, Словаччиною, Румунією та Угорщиною.

Імплементація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та започаткування Зони вільною торгівлі між Україною та ЄС передбачає обмін попередньою інформацією та приєднання України до спільної транзитної системи/NCTS.

На нашу думку, важливим є здійснення заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом з іншої сторони; застосування нової комп'ютерної транзитної системи у світлі приєднання України до Конвенції про загальний транзит; створення електронних систем попереднього обміну інформацією з митними органами інших країн, а також з державними органами і організаціями України.

В результаті всебічного та поглибленого аналізу пов'язаних із реалізацією Державною фіскальною службою України функцій та повноважень із здійснення митної справи, було виявлено комплекс взаємопов'язаних негативних наслідків фактичного організаційного та структурного «поглинання» митної складової діяльності ДФС її податковою складовою, ключовими з яких є наступні:

- відсутність позитивної динаміки в автоматизації та інформатизації процесів митного контролю та митного оформлення;
- відсутність належного рівня аналітичної роботи;
- значне зниження ефективності проведення митного пост аудиту у зв'язку із його штучним об'єднанням та поглинанням в підрозділах податкового аудиту;
- повна втрата динаміки та ініціативності в сфері вдосконалення нормативно-правового забезпечення митної справи;
- значне зниження ефективності протидії митним правопорушенням та проявам контрабанди, в тому числі - взаємодії на міжнародному рівні. Значне зниження динаміки та ефективності протидії контрабанді наркотичних засобів;
- втрата позитивної динаміки налагодження обміну інформацією як на міжнародному рівні з митними органами інших країн та міжнародними так і на національному рівні з перевізниками та іншими органами та установами,

діяльність яких безпосередньо пов'язана із здійсненням операцій з товарами, що перебувають під митним контролем;

- втрата позитивної динаміки розвитку міжнародних зв'язків та контактів в сфері митної справи та міжнародного митного співробітництва;

- кадрова нестабільність та відчуття безкарності та тимчасовості перебування на посаді та виконання посадових обов'язків та функцій;

- необґрунтоване та безпідставне віднесення до розряду другорядних ключових та класичних функцій митних органів, з відповідним недостатнім та обмеженим організаційним та кадровим забезпеченням за залишковим принципом: функції захисту прав інтелектуальної власності, функції контролю застосування заходів нетарифного регулювання, функції організації та контролю здійснення транзитних перевезень, функції здійснення експортного контролю і так далі;

- відсутність системного підходу до використання технічних засобів митного контролю як одного із дієвих інструментів мінімізації впливу людського фактору на результати митного контролю;

- штучне розділення процедур та повноважень в рамках виконання однієї ключової для митних органів функції між різними підрозділами як на центральному так і на регіональному рівнях (між митницями та головними управліннями), що призводило до суттєвого зниження ефективності, результативності, організаційного рівня та контрольованості (наприклад: контроль митної вартості, справляння митних платежів, і так далі);

- відсутність належної уваги до здійснення матеріально-технічного забезпечення діяльності митних органів з урахування специфіки виконання функцій в пунктах пропуску на державному кордоні.

3. Євроінтеграційний орієнтир митно-тарифного адміністрування України

На сучасному етапі розвитку економіки, в складних ринкових умовах України та у світі, проведення ефективної митної політики необхідне для врегулювання зовнішньоекономічної діяльності та можливості інтеграції у світовий торговельний простір. Митна політика визначає основні цілі та завдання митної справи, яку становлять порядок переміщення через митний кордон України товарів і послуг, митне регулювання, пов'язане з установленням податків і зборів, процедур митного контролю та митного оформлення, боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, інші заходи, спрямовані на реалізацію митної політики України.

Митна політика є одним з основних інструментів протекціоністської політики держави, проте на шляху до лібералізації торгівлі з ЄС Україна змінює даний вектор спрямованості та здійснює зменшення чи скасування ставок мита на певні, визначені угодою про Зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, групи товарів. Україна як держава, що претендує на членство в Євросоюзі, формує митну політику з дотриманням вимог світових організацій. В умовах курсу європейської інтеграції пріоритети митної політики набувають особливого значення та зосереджуються на питаннях міжнародного співробітництва й впровадження в Україні світового досвіду митного регулювання, необхідним є використання об'єктивно існуючих порівняльних і конкурентних переваг в окремих галузях і сферах економіки.

Процес європейської інтеграції, до якого залучилася Україна, впливає на зовнішньоекономічну діяльність і обумовлює необхідність вдосконалення, перш за все, податкової та митної політики, що забезпечують регулювання цієї сфери.

Відносини між Україною та Європейським Союзом започатковані в грудні 1991 р., коли міністр закордонних справ Нідерландів як головуєчої в ЄС держави у своєму листі від імені Євросоюзу офіційно визнав незалежність України. З підписанням та ратифікацією у 2014 р. Угоди про асоціацію між

Україною та ЄС відносини сторін почали розбудовуватися у якісно новому форматі політичної асоціації та економічної інтеграції. Під час підписання Угоди про асоціацію 27 червня 2014 р. Президентом України П.О. Порошенком та під час її ратифікації 16 вересня 2014 р. Верховною Радою України зроблено заяви, що Україна розглядає укладення Угоди про асоціацію як черговий крок на шляху до досягнення кінцевої мети європейської інтеграції - набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

Серед основних цілей Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України 26 травня 2015 р., визначено забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу. Згідно зі Стратегією, Угода про асоціацію між Україною та ЄС визначає стратегічні орієнтири для проведення системних політичних і соціально-економічних реформ в Україні, широкомасштабної адаптації законодавства України до норм і правил ЄС.

Враховуючи зазначені вище факти, необхідним є дослідження експортно-імпортних операцій товарів і послуг України та ЄС. Так за I півріччя 2015 р. експорт товарів до країн ЄС становив 6062,8 млн. дол. США (або 32,7 % від загального обсягу) і зменшився, порівняно з I півріччям 2014 р., на 35,6 % (на 3356,2 млн. дол.), імпорт - відповідно 7389,9 млн. дол. (або 42,8 %) та зменшився на 25,7 % (на 2557,4 млн. дол.). Негативне сальдо становило 1327,1 млн. дол. (мінус 528,3 млн. дол. за I півріччя 2014 р.).

Основні товари, що експортуються до ЄС, наведено на рис. 9.

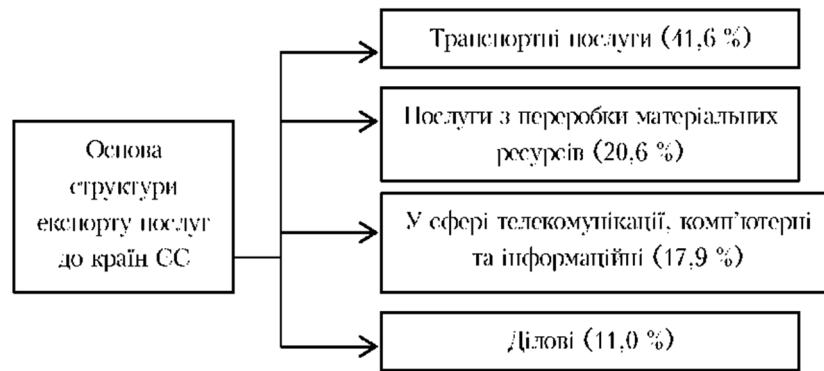

Рис. 9. Товарна структура експорту до країн ЄС

Джерело: сформовано на основі [21]

За I півріччя 2015 р. експорт послуг до країн ЄС становив 1392,9 млн. дол. США (або 30,8 % від загального обсягу) і зменшився, порівняно з I півріччям 2014 р., на 31,7 % (на 647,0 млн. дол.), імпорт - відповідно 1099,3 млн. дол. (або 46,3 %) та зменшився на 27,2 % (на 410,7 млн. дол.). Позитивне сальдо складало 293,6 млн. дол. (у I півріччі 2014 р. – плюс 529,9 млн. дол.).

Послуги, що експортуються до країн ЄС, наведено на рис. 10.

Рис. 3.2. Структура експорту послуг до країн ЄС

Джерело: сформовано на основі [21]

Отже, сучасний етап реалізації митної політики України потребує змін та необхідності розширення масштабів міжнародної торгівлі, що зумовлено ускладненням торговельних процесів.

За умов глобалізації світового господарства та розширення впливу міждержавних інституцій регулювання торгівлі зовнішньоекономічна політика більшості держав будується із врахуванням вимог і механізмів Світової організації торгівлі. Одним із найвагоміших інструментів цієї політики є митний тариф, що має повсюдне застосування, охоплюючи, за окремими оцінками, близько 2/3 зовнішньоторговельного обороту розвинених країн, збільшуючи ціну імпортного та/або експортного товару, а також впливає на обсяг і структуру зовнішньої торгівлі [19].

В сучасних умовах актуальним є розгляд Угоди про Асоціацію з ЄС (АА), Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), що містять елементи: 1) право/співробітництво й 2) торгівля та економічна інтеграція. DCFTA містить у собі класичну частину «FTA» (тарифи), а також

великий масив інформації щодо гармонізації регулятивних положень між ЄС та Україною (нетарифні бар'єри).

Угоди АА/DCFTA підписані 27 червня 2014 р., ратифіковані Україною 15 вересня 2014 р, а зараз процес ратифікації (парламентами країн-членів ЄС) йде з боку ЄС. Угоди АА/DCFTA тимчасово набрали чинності з 1 листопада 2014 р. за винятком Угоди DCFTA (що набере чинності з 1 січня 2016 р.) [21].

Цілями Угоди DCFTA визначено:

- сприяння торгівлі між ЄС та Україною й збільшення обсягу торгівлі;
- стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць;
- краща інтеграція економік ЄС та України;
- покращання бізнес- та інвестиційного клімату України [20].

Для досягнення визначених цілей необхідним є подолання тарифних та нетарифних бар'єрів, зокрема тарифних: скасування або зниження більшості тарифів і зборів, а також нетарифних (Українське законодавство, нормативи, стандарти та технологічні методи будуть гармонізовані з нормативною базою ЄС), а саме:

- ліцензії;
- стандарти;
- «червона стрічка» (на кордоні та на додачу до кордонів);
- монетарні обмеження;
- географічні показники (GIs);
- правила державних закупівель;
- державні субсидії, що спотворюють конкуренцію;
- положення про захист інвестицій;
- багато інших інструментів [18].

Однак державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів і забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [21].

Митно-тарифні методи регулювання (імпортні та експортні тарифи) є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тарифні методи розроблені досить досконало і зведені у системи єдиних митних тарифів.

У широкому розумінні митний тариф - це засіб здійснення зовнішньоторговельної політики держави, а також інструмент регулювання внутрішнього ринку країни у його взаємодії із зовнішніми ринками [22].

Знижуючи чи підвищуючи митні тарифи, країна завжди ризикує: у першому випадку - отримати перенасичення внутрішнього ринку імпортними товарами, що призведе до зменшення національного виробництва таких товарів, а у другому - завести країну у глухий кут міжнародної економічної ізоляції. Тому завжди необхідно проводити виважену митно-тарифну політику і зважати на власні економічні інтереси.

Наприклад, якщо ставки ввізного мита на готову побутову, комп'ютерну техніку, устаткування відрізняються від ставок на комплектуючі до них у рази й десятки разів, це призводить до ввезення товарів частинами або ввезення лише комплектуючих із подальшим тіншовим складанням цих товарів та ухиленням від сплати податків. Така нормативна база значно послаблює, а іноді зводить нанівець регулятивну і фіскальну функції мита.

На практиці для того щоб встановити ціну імпортного товару, необхідне не тільки детальне вивчення та розуміння іноземного законодавства, але й залучення експертів. Митні тарифи захищають внутрішній ринок від іноземної конкуренції, оскільки збільшують ціну імпортного товару. Для того, щоб визначити наскільки збільшення є справедливим, судам доводиться досліджувати міжнародні акти та залучати експертів. При цьому часто висновок експерта відіграє вирішальну роль при прийнятті рішення [19].

Кожна країна має свій митний тариф, що може різнитися способом нарахування мита. Збільшення обсягів і ускладнення структури зовнішньої торгівлі, участь у міжнародних торговельних операціях сотень тисяч найменувань товарів викликали потребу в узгодженні правил організації та

побудови системи товарних номенклатур. Розроблення відповідного документа тривало близько десяти років за участі експертів різних країн, представників міжурядових та неурядових організацій і завершилося прийняттям Гармонізованої системи опису й кодування товарів, невід'ємною частиною якої є номенклатура товарів [18]. Отже, нові умови потребують адаптації українського як законодавства, так і практичного розуміння всіх ключових процесів.

Таким чином, митно-тарифне регулювання є одним із найпоширеніших та найдієвіших економічних інструментів регулювання зовнішньоекономічних відносин і захисту національної економіки від зовнішнього неконтрольованого впливу. Однак митний тариф в умовах лібералізації торгівлі не має втрачати своїх основних функцій, а навпаки мусить балансувати національні інтереси з інтересами інших країн.

Протягом останнього часу здійснювались значні зрушення в напрямку удосконалення національної митної політики. Позитивними здобутками у сфері здійснення митної політики визначають:

1. Взаємодію митних органів з суб'єктами господарювання, які здійснюють ЗЕД. Завдяки такій взаємодії забезпечено зростання додаткових надходжень до Державного бюджету України [19].

2. Активізацію роботи з приведення законодавства України у сферу захисту прав інтелектуальної власності з метою посилення протидії незаконному переміщенню товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності.

3. Налагодження ефективної взаємодії з митними службами інших держав найбільших торговельних партнерів України в цілях виявлення корупційних тіньових схем у ЗЕД та організованих угруповань, що ведуть злочинну діяльність у зовнішньоекономічній сфері та займаються легалізацією (відмиванням) кримінальних коштів.

4. Запровадження системи електронного декларування, що здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним

цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках [20].

Електронне декларування - це комплексне поняття, що містить декларування товарів і транспортних засобів шляхом подання електронної митної декларації та інших електронних документів; митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у т. ч. дозвільного характеру).

В цілому електронна митниця як автоматизована система обліку зовнішньоекономічних операцій юридичних та фізичних осіб має забезпечувати виконання таких функцій:

- накопичення інформації про зовнішньоекономічні операції юридичних та фізичних осіб у відповідних базах даних (на центральному та регіональному рівнях);
- взаємодія з іншими зовнішніми інформаційними системами;
- уведення інформації про можливу зовнішньоекономічну операцію юридичної або фізичної особи безпосередньо з первинних документів, враховуючи їх відцифрований вигляд;
- хронологічне накопичення інформації про зовнішньоекономічні операції юридичних та фізичних осіб;
- формування аналітичних звітів про експортно-імпорتنі операції країни;
- дотримання необхідного рівня технічного захисту інформації.

Зважаючи на зазначені тенденції та умови функціонування митної політики в Україні, пріоритетами підвищення дієздатності політики держави у цій сфері мають стати такі заходи:

- розвиток вітчизняного імпорту та створення максимально сприятливого середовища для учасників ЗЕД з метою активізації здійснення експортно-імпорتنих операцій. Таким чином забезпечиться підвищення рівня захисту національних інтересів держави з одночасним збалансованим впровадженням міжнародних вимог та стандартів;
- забезпечення впровадження в митних органах уніфікованих технологій митного контролю та митного оформлення.

Зокрема, для економії витрат часу при розмитненні товарів та забезпечення економічної безпеки підприємства, зменшення розбіжностей між митними процедурами країн світу варто запровадити механізми їх інформаційного забезпечення (об'єднати наявні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом у єдину систему; увести систему єдиного обліку торговців із реєстрацією лише в одній країні; надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій та ін.) [19];

- підвищення ефективності оперативного виявлення та протидії негативним явищам у середовищі зовнішньої торгівлі, що є потенційними загрозами безпеці та інтересам держави;

- удосконалення існуючої податкової та тарифної політики України за галузевим принципом, що дасть можливість уникнути небажаних наслідків у вигляді тінізації частини суб'єктів національної економіки.

В контексті процесу інтеграції України до Європейського Союзу у вигляді підписання угоди про ЗВТ та для того, щоб посилити співпрацю з провідними світовими економічними організаціями, варто аналогічно до країн Центральної Європи, які вже пройшли цей шлях, вносити зміни у національне законодавство та використовувати лише ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України, тобто варто поступово зменшувати митні ставки відповідно до домовленостей, при цьому не відмовляючись від захисту вразливих галузей економіки (АПК, машинобудування, харчова промисловість, енергетичний сектор та інші), а також продовжити подальше впровадження системи аналізу ризиків та пост-аудиту для запобігання митним правопорушенням.

В умовах формування розвитку ринкових відносин митна політика поступово стає інструментом і засобом рішення внутрішньо-економічних завдань: вона покликана стимулювати всебічний розвиток вітчизняної економіки, надавати їй нові імпульси, захищати її від проникнення деструктивних елементів та руйнівного впливу.

З кожним роком збільшується вплив Європейської спільноти на Україну. Для того щоб досягти оптимізації відносин з Європейським Союзом, Україна має засвоїти досвід країн Центральної Європи, особливо Польщі, яка впевнено проводила переговорні процеси про вступ до ЄС, оперативно вирішувала внутрішні соціально-економічні проблеми. Українське державне керівництво має чітко підтримувати незмінність зовнішньополітичного курсу на євроінтеграцію, проводити відкрити, прозору і зрозумілу для своїх громадян та світу інтеграційну політику, впроваджувати європейські норми і стандарти життя.

Враховуючи умови Угоди про Асоціацію з ЄС (АА), Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (DCFTA), для досягнення визначених цілей необхідним є подолання тарифних та нетарифних бар'єрів. Однак зменшення тарифів в умовах обмежених можливостей фінансування ускладнює реалізацію політики щодо забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки. З огляду на це, необхідно застосовувати методи захисту мало захищених галузей економіки за допомогою саме митних тарифів. Тому сьогодні доцільним є перегляд домовленостей з метою підвищення мита на перелік деяких товарів.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження теоретичних, організаційних та практичних аспектів реалізації митно-тарифного адміністрування в Україні маємо можливість зробити наступні висновки та пропозиції.

1. Метою адміністрування в сфері оподаткування є забезпечення погашення податкових зобов'язань платників шляхом оптимального втручання в їхню господарську діяльність через застосування законодавчо встановлених механізмів і процедур. Аналогічно визначається і мета адміністрування митних платежів, оскільки до митних платежів за Митним кодексом України відносять такі податки як мито, акцизний податок та податок на додану вартість із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), за винятком того, що платниками цих податків є суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

В загальному адміністрування – це діяльність з керівництва дорученою ділянкою роботи через адміністративні методи управління. Адміністративні чи адміністративно-управлінські методи – це способи впливу на керований об'єкт з метою забезпечення однозначної поведінки і дій виконавців в ситуації, що склалася. По аналогії в широкому розумінні митне адміністрування – це специфічна методологія управління, система адміністративних методів і технологій впливу на сферу ЗЕД, організовані і керовані з метою якісної реалізації функцій митного регулювання і контролю, забезпечення соціально-економічної ефективності цього сектора економіки. Управлінська сутність митного адміністрування полягає в тому, що воно являє собою системний організаційно-технологічний вплив митних органів на сферу ЗЕД з метою її ефективного регулювання і контролю. Такий вплив завжди обмежений певною організацією та процедурами реалізації порядку і правил, що регламентують право юридичних і фізичних осіб на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон держави.

2. Для України євроінтеграція - це подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, шлях модернізації економіки, створення нових робочих місць, підвищення

конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог - інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо. Як відомо, Європейський Союз й Україна почали переговори щодо Угоди про асоціацію у 2007 р., а в 2008 р. - щодо поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) як невід'ємної складової частини Угоди про асоціацію.

3. Важливим орієнтиром реалізації митно-тарифного адміністрування в Україні є функціонування ефективного комплексу підтримки здійснення державної митної справи через інструменти міжнародного співробітництва.

Після об'єднання митної служби податкової, яке відбулось зі створенням Міністерства доходів і зборів України, а тепер ДФС України, розвиток міжнародного співробітництва в митній сфері відчутно сповільнився.

Так, зокрема, контакти з іноземними митними органами поступово стали здебільшого формальними і «паперовими»; заходи міжнародного характеру обмежились практично повністю такими, що фінансуються іноземними партнерами (та, відповідно, ними ж і ініціюються).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка О. М. Податкове право. Навч. посіб. / О. М. Бандурка, В. Д. Понікаров, С. М. Попова – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С.33.
2. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь /Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 2005. – С. 15.
3. Економічна енциклопедія: в 3-х томах. Т.1. /ред.колектив С.В. Мочерний та ін. – К.: Академія, 2000. - с. 15.
4. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія /П.В. Мельник, Л.Л.Тарангул, З.С. Варналій. – К.: Знання, 2008. – С. 235..
5. Іванов Ю.Б. Податковий менеджмент: підруч. /Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – С. 186.
6. Управление таможенным делом: Учебное пособие./ под общей ред. В.В. Макрусева и В.А. Черных. – СПб.: Изд-во Троицкий мост, 2012. – С. 70.
7. Шулатова І.С. Передумови становлення Державної фіскальної служби України / І.С. Шулатова // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». - Випуск 23. - 2015 р.- с.110
8. Тищук Т. А. Пріоритети забезпечення зовнішньої стійкості економіки України / Т. А. Тищук // Стратегічні пріоритети. - 2013. - № 1. - С. 52-60.
9. Три роки членства у СОТ: тенденції зовнішньої торгівлі України у посткризовий період / І. В. Клименко, О. А. Федірко, І. В. Ус. - К.: НІСД, 2011. - 120 с.
10. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]. - К.: НІСД, 2014. - 116 с.
11. World Integrated Trade Solution (WITS) [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://www.wits.worldbank.org>
12. WTO Statistical Database [Electronic Resource]. - Mode of access: <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/> WSDDBStatProgramHome.aspx?Language=E

13. Пояснювальна записка до проекту Постанови Верховної Ради України «Про вдосконалення діяльності органів Державної фіскальної служби України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/_show/74-90-%D0%BF
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної фіскальної служби»: від 21 травня 2014 р., № 160 // Офіційний вісник України. - 2014. - № 46. - Ст. 1213
15. Мельник Т. Тарифне регулювання у контексті членства України у СОТ / Т.Мельник // Вісник КНТЕУ. - 2/2009. - С. 5-12.
16. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами та доповненнями від 24.07.2015 р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
17. Новікова К.І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні / К.І. Новікова [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/57999.doc.htm.
18. Пархоменко В.П. Процеси введення електронного митного декларування в Україні / В.П. Пархоменко, О.В. Ігнат'єва // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля. - 2013. -№ 4 (193), Ч. 2. - С. 138-142.
19. Плахотна К.Є. Митно-тарифне регулювання в умовах лібералізації торгівлі / К.Є. Плахотна. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2012/5-6/201217.html>.
20. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/relations>.
21. Стан зовнішньоекономічних відносин із країнами Європейського Союзу за I півріччя 2015 року : Експрес-випуск від 17.09.2015 р. № 437/0/08.2вн-15 / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2015/09/222pdf.zip>.
22. Дроговоз Ю., Черніков Д. Як та навіщо реформувати державну фіскальну службу України . – Київ, 2015.